קיג: פרת חטאת פרק ארבעה עשר זבחים

היינו דקם רימא התם. ואע"ג דכל השאר מתו בהבלגה מחמת שהיה גדול וגבור לא הזיק לו להכלו: **אורזילא דרימא.** גר' ר"ת פי' עופר של ראש דעופר האילים מתרגמי' אורזילא דאילא (שיר ג) ורימא הוא ראש ולא כרבי שמואל דגרס בהמוכר את הספינה (ב"ב דף ענ:) מורזילא דימא [לא] ומפרש דג של יס ומגב ריסהיה לא דק דהא אמר הכא לא נגזרה גזרה על דגים שבים ואותם בופל"ש שאינו קורין לאם ליתא ואכלם אסור דראש ודאי מין חיה הוא ואכלו מותר כדכתיב אקו ודישון ומתרגמינן ויעלא ורימא ובופל"ש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראש ויש במינו גדול דא"כ מאי קשיא ליה הכא קס הא לא קשיא ליה אריה [לא] דבי עילאי בפרק אלו טרפות (חולין דף נט:) היכא קס שהיו [לא] אריות אחריס קנעים שיכול להכניע ועוד הא קא חזינן דאותן בופל"ש בני מלאכה ניהו ומושכין בקרון וחורשין בהן וראש לאו בר מלאכה הוא דכתיב המקבר ראש בתלם עדומו אם יסדד עמקים אחריך דף (אויב לנו): **יצאו** קדשי בדק הבית. בלשון אחר פי' בקונטרס דממעטו אפי' תמימים דהא פרת חטאת תמימה וממעטא משום דאינה ראויה לפתח שבים ואותם בופל"ש שאינו קורין לאם ליתא דאין מתפיה לא קיימא למזבח [לא] ולאו מתפיה תמימים לבדק הבית הא אמר בסוף תמורה (דף לג:) דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולה ומקרבו [לה] לגורלי עולות ושלמים וא"ת מאי שנא קדשי בדק הבית תמימים משעירי יום"כ דאמר בפ' שני שעירי (יומא דף סב:) דאייב על שניהם בחוץ הואיל ורואיים לשעיר הנעשה בחוץ וכ"ש הכי דאין יוצאין מידי מזבח וי"ל כיון דעדיין לאו קדשי מזבח נינהו לא חשיבי ראוין לפתח אהל מועד [לא]: **כאן** קודם הגרלה כו'. בפ' שני שעירי (יומא דף סב:) אמרי' דאייב על שניהם ואיינו למסקנא דשמעתין דמשני כאן קודם וידוי וכו' אבל קודם הגרלה אייב דראוי לשעיר הנעשה בחוץ: **כאן** קודם וידוי **לאחר** וידוי. ומדפטר קרא קודם וידוי כ"ש לאחר וידוי וכי איצטריך פתח אהל מועד משום פרה ומשום קדשי בדק הבית ומיהו היא גופה תימה אמאי לא מתעטינן מלה ובפ"ק דתמורה (דף יג. גרס בכל הספרים ולא אוצא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהם ראויין לפתח אהל מועד ת"ל לה' שמיוחדים לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה' ומיהו קדשי בדק הבית שפיר מיקרו מיוחדין לה' דכולם לשמים וע"כ נמי לא גרס פרת חטאת בברייתא' דלא פתח אהל מיקשי מתני' ועוד אצטריך אל פתח אהל מועד למעוטי גנבו כדאמרינן לעיל בפ' השומט והמעלה (דף קז:):

נהי דאיפני מירושלים. כולה ר"ל קאמר לה: **מהבלגה מאו.** וקברוס הבאים אחריהם בצבאי קברות ואין לאותן לבל האכין אחר אלילות שהיה שם מבול ונשקעו בטיט: **תרבה דמעיקרא.** קולם מבול [ש]: **מכל אשר בחרבה.** לאפוקי דגים שבים: **דהיינו** [ב] **דקס רימא דקס.** הראם זכר ונקבה שהוא גדול ואינו יכול ליכנס לתיבה עמדו שם: **גוריוש** [א], הכניסם לתיבה: **אורזילא.** הוא ראם [ב] דימא שהוא על שפת הים: **כי יומא.** ביום שנולד: **משכח דלותי'.** משך [ג] נולדו: **כי מרבעתה דרישיה.** כי [ד] מרבע של ראשו: **רמא בבא וסכר נידנא.** הטיל גלל בידנו וסכר [ה] הידנו וסתם הילוך מימיו. בבא [ו] כמו (עירובין דף כט:) כיצוי דבעומת דיסקן: **חוטמו.** שיוכל להנשים: **לא ירד מבול לא"י.** ולמה ליה לשנויי הכי לימא דהתם קס ר"ל דל"ג [ז]: **והא קא פגיש סיבה.** והא התיבה מהלכת על פני המים מגבוה לגמוך נמצא חוטמו נשמטת מן התיבה ומת: **ומשני קרינו קשרו לתיבה: ברוחתין נידונו.** ומגמא ממלג ברוחתמין: **וליטעמיך פיבה היכי פגיש.** והלא זפותה היא מבית ומבחוץ כדכתיב וכפרת אותה וגו' (בראשית ו) וכיון דרוחתמין הן היאך מהלכת שאין זפתה נפסד: **עוג מלך הבשן.** דכתיב ביה ויבא הפליט וא"ר יוחנן (בדה דף פא:) זה עוג שפלטו מאנשי דור המבול: **גם נעשה ונלטנו.** המים שבגילדי התיבה ושם עמד [ב] עוג והראה וגם הזפה לא נפסד והראה לא סהלך לתיבה ומפני גובהן לא טבעו: **הא לא פש.** מן המתים שם כלום לאחידי דגבוה היא הספילות המים לבבל שהיא מגולה: **למה נקרא שמה מגולה.** דכתיב (דברים מד) האומר לגולה תחרי: **אי לאפסר דלא אדביקו.** בטיגו: **שמנערת עשיריה** [ב]. מפני שאינן מרחמים על הבריות כדאמרינן במסכת בילה (דף לב:) עשירי בבל יולדי גיהנם הן: **לאינו אוכל שקלים ורמשים.** של מבול: **אי הכי שומע אני כו'.** הכי בתיב בשמחוטי חוץ (ויקרא יח) להקריב קרבן וגו' דרש ליה בת"כ על הקרבן תייב ואינו חייב על השומט חוצין בפנים אי הכי לאו לאכי אתא אלא לחייב על קדשי בדק הבית ששמטן בחוץ אלא הכי נקראו קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אלעדה ומיד ואין זה אלא לבדק הבית: **שאין ראוין לפתח אהל מועד.** אני שמעתי בסדר יומא לפי שסתמן בעלי מומין דקי"ל המתפיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה במס' תמורה (דף ז:) אבל [ל] לענין הסוגיא אני למד כאן דאפילו תמים נמי קרי אינו ראוי דלא הועתד לבא אל אהל מועד דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי לה אינו ראוי: **אוצא את אלו שאין.** עתידין [לא] לאהל מועד ולא אוצא שעיר המשתלח דרחוי הוא שהוא לשם דלא יהיו לשם דלא יהיו אלו שאין לשם דלא יהיו אלו שאין מיוחדין לה' ומיהו אבל מתפיש לבדק הבית קיימא לאחר הגרלה אחר הגרלה נמי האיכא וידוי אלא אמר רב מני לא קשיא כאן [א]קודם וידוי כאן לאחר וידוי: הרובע והנרבע: והא נמי תיפוק לי מפתח [יח] אהל מועד מיוחד לשם: **קודם הגרלה.** הוי ראוי ועתיד ליכנס משום הגרלה ואי לאו דמעטינן מלה' ה"א לחייב: **אחר** [לב] **הגרלה.** לא ראוי לבא הוא ומימעטינן מאל פתח: **הא איכא וידוי.** דבעי ליכנס להתוודות עליו: **תיפוק לי מאל פתח אהל מועד.** דהא לאו ראוין הן לבא לעזרה: בשלמא

מסורת הש"ס

1) [כ"ה יב. סנהדרין קח:] רע"ר ירושי' שנהדרין פ"א ה"ג, 2) סנהדרין קח. קידושין יג., 3) ב"ב עג: ע"ש, 4) ר"ה יב. סנהדרין קח: ועיין ירושלמי שנהדרין פ"א ה"ג, 5) [שבת קיג: ע"ש דבני ר"ל ור"י בחיקון' ירושי' ברכות פ"ד ה"א, 6) [שבת קיג:], 7) [יומא סב: תמורה יז: ב.] ת"ס אחרי פרק ו ה"ו והי"ז, 8) [וע' מו' יומא סג: ד"ס וכלן].

תורה אור השלם

1. כל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בַּחֲרָבָה מֵתוּ: בראשית ז, כב
2. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם: בראשית ח, א
3. וַיִּתְּלוּ אֶת הָמָן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵכִין לְמָרְדֳּכָי וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה: אסתר ז, י
4. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לֵיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ: ויקרא יז, ד
5. וְהִקְרַב אֶת קָרְבַּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מְצָא כְּלִי זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה: במדבר לא, נ

מוסף רש"י

וחמת המלך שככה. ומתם מתה ונתמתם היא, כלכתיב וחמתו בעברה בו (ד"ה יב.). אמכה, נתה מרתמה, הכא נמי מיס נתו מרותמן (סנהדרין קח:) **אורזילא דרימא בר יומא.** לאם בן יום אמה, לשונו היום טלי: **בהר תבור.** כן היה גדול: **מרבעתה דרישא.** מקום הנתם ולאו כשאוכב על הקרקע (רשב"ם ב"ב עג.) **רמא קבא.** הטיל רעי ופסר הריעי לרדנא לפי שעה עד שמתמשוהו המים מעט מעט (שם לגירסת רמא בוספא) **בשר אבותיו.** שמתו שם בגולה (שבת קיג.): **אי קרבן שומע אני כו'.** ריש"ל דבריית' בתו"כ הכי איתא, יכול השומט חוצין בפנים יהא חייב ודין הוא חייב ואינו חייב על הקרבן הוא חייב ואינו חייב על הקרבן, מה קרבן שומע אני יכו', כלומר אי אינו אומר קרבן לוטיא את החוצין, מי קרבן בפנים אלא הכניס קדשי בדק הבית ששמטן בחוץ איהא חייב, שהרי אף הם נקראו קרבן כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא, והא ודאי בדק הבית הוא (יומא סג.). ונקרב את קרבן ה' וגו' כלי זהב אלעדה וגו', דהייט למלאכת המשכן (תמורה ז.) **יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראוין.** לא היו עתידים לבא לפתח אהל מועד, ואני שמעתי שאינן ראוין לפתח אהל מועד שאם הקדיש בדק הבית בעלי מומין הן, דאמר מר המתפיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה, וא"א להעמידה כן בתמורה בתמ' זבחים (יומא שם וכ"פ בתמורה שם):

בשלמא רובע וגרבע משכחת לה. דלא לטריך למעוטינהו מלהקריב דלקדשינהו והדר גרבעו וכיון דמזו כבר ואידהו לאוסיס קריבא בהו שגרלה כבר ולא מיימעטי מאל פתח דאיכא למימר הכי אמר קרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו בשגרלה לבא ואמר כך שחטו בחוץ מייב אבל שעיר המשתלח לאחר וידוי מיימעטי מאל פתח שהרי זה הביאו כשגרלה לבא ומשיגא לאחר וידוי לא נגלה לבא: **אלא מוקצה ונעבד.** על כרחך מקמי דלקדשינהו הוו להו מוקצה ונעבד דאי לבתר דלקדשינהו מו לא מיתסרי בהקצאה ועבודה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו: **בה'.** וכתב בעמיתו דבריס שיש בהם לשם ולעמיתו: **נרבוח קדשים קלי'.** שהכופר בהן ונשבע והודה חייב עליהם אשם גזילות שהן ממון בעלים דקרינא ביה וכתב בעמיתו: **דבר ערוה.** וחייל אף על המוקדשים כבר הלכך מימעטי בחוץ מלהקריב קרבן דלאו בני הקרבה ניהו דכתיב (ויקרא כב) כי משחתם בהם וכל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים: נראה לי דה"ג **אתנן ומחיר וכלאים ויוצא דופן בולדות קדשים.** כלומר הנך דאגרכו למעוטינהו מלהקריב קרבן ולא נפקי מאל פתח על [ז] כרחך בשגרלה כבר מיירי לא משכחת אלא בולדות קדשים ואירע להו פסול בבעלי אמן דגרלו לבא אל פתח אהל מועד [ח] קודם שנעשו אתנן ומחיר אם בא להקריב את אמן היו הן בחוץ אל פתח דאי בלתקדשינהו לא משכחת לה דאין אתנן ומחיר אל על המוקדשין לפי שאינן שלו ומקרא נפקא לן בתמורה (דף ל:) ואי בדהוו אתנן והדר לקדשינהו מאל פתח נפקי וכן כלאים ויוצא דופן דאי [ט] אלקדשינהו משגולדו מאל פתח נפקי אלא בולדות קדשים דמעיקרא עם אמן גרלו לבא: **וקסבר ולדות קדשים כהוייתן הן קדושין.** בלידתן מתקדשות הלכך אל אתנן ומחיר עליהן אם נתן לה עובר של מוקדשין בחתנן אלא קדש עד שנולד: **בהוייתן (הן).** לשון הוייה נקט בהו משום דמשאר יהיו לך נפקי לן ולדות קדשים ליקרב רק [י] קדשיך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הולדות במסכת תמורה (דף יח.): **ולריכי.** הנך תלת פלוגתא דר' שמעון ורבנן בחתני': **משום דמחיסי.** בעובדן בבמון פטרי רבנן בחוץ אלא מתקבלין [כ] בפנים: **מודו ליה.** דהואיל ומזו לאחר זמן קאי בלא תעשה: **ובני יוסי** לא גרסינן: **דאיתזו ואידהו אימא.** אע"ג דכי עבר מומן ילאו השתא מיהא דמויין ניהו ונפטר בחוץ: **לא פעשון כן.** בספרי [כא] דרש ליה בתחילת ביאת הארץ היום אנו מעלולין את המשכן ואנו אסורין בבמה ואין אנו מקריבין אלא במשכן לפיכך כל הקרבנות כשרים להקריב משנכנסו לארץ י"ד שנים של כיבוש וחילוק אנו מותרין בבמה ושם לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה [כא] להקריב חובות ונדרים אנו מותרין בה אים כל היתר בעיניו נדרים ונדבות שאינן חובה עליו אלא שיהיו בעיניו להתנדב כי לא באתם עד עתה וגו' עד שתבאו אל המנוחה לשילה שאע"פ שנכנסתם לארץ בעברכם את הירדן עדיין לא באתם אל המנוחה: **כי עייליתו לארץ.** י"ד שנים שתכבשו ותחלקו: **ישרוש אקריבו.** נדרים ונדבות הקרב [כב] בבמת ליבור: **חובות לא אקריבו.** אים אים [כג] שבכם לא יקריב שום חובה ואפילו בבמת ליבור על שבאתם אל המנוחה ותקריבום. אלמא חובות דגלגל מחוסרי זמן הם עד כי יבא שילה ויקריבום שם וקאמר רחמנא לא תעשון אותם בגלגל ומשמע בין בבמת ליבור בין בבמת יחיד אלמא מחוסר זמן בבמה בלא תעשה: **אי הכי.** להנך דגלגל מחוסרי זמן קרית להו: מילקי

בשלמא רובע וגרבע משכחת ליה דאקדשינהו מעיקרא והדר רבעו [א] אלא מוקצה ונעבד [ב] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בקדשים קלים [ג] ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא [ד] דתניא [1] ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי רבי יוסי הגלילי הלכך רובע וגרבע דבר ערוה מוקצה [ה] ונעבד עבודת כוכבים בקדשים קלים אתנן ומחיר כלאים [ו] יוצא דופן בולדות קדשים קסבר [ז] ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים: בעלי מומין וכו' אותו ואת בנו וכו': וצריכי דאי תנא בעלי מומין משום דמאיסי אבל תורין דלא מאיסי אימא (לא) דמודו ליה לר"ש ואי תנא תורין משום דלא חזי ואידהו אבל בעלי מומין דאיתזו ואידהו אימא (לא) דמודה להו ר"ש לרבנן ואי תנא הני תרתי משום דפסולא דגופייהו אבל אותו ואת בנו דפסולא מעלמא קאתי לה [ח] אימא מודו ליה רבנן [ט] לר"ש צריכא: שהיה רבי שמעון אומר: מאי טעמא דר"ש אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש דאמר קרא [2] לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום אמר להו משה לישראל כי עייליתו לארץ ישרות תקריבו חובות ונדרים וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא וקאמר להו משה לא תעשון אמר רבי ירמיה לרבי זירא אי הכי

אתנן ומחיר יוצא דופן וכלאים בוולדות קדשים. אתנן ומחיר לא מיתוקמי בקדשים כלים אפילו לרבי יוסי הגלילי דאף על גב דממונו הוי אינו חל עליו כדדרשינן פ' כל החטאין (תמורה ל:) לכל נדר פרט לנדור: **וקסבר** ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים [י]. ול"ת למה לי קרא למעוטי הלא מוקין גמורים ניהו ודיינם כשאר מוקין לישחט בחוץ דאפילו פדיון לא בעו דאין קדושה חלה עליהן כלל כדמוכח בתמורה בפרק כילד מעריסין (דף כד:) דתנן אם זכר עולה ואם נקבה זבחי שלמים ופריך בגמ' ל"ל למימר אם נקבה זבחי שלמים נקבה מי קדשה בבכורה ומשני סיפא אתאן לבהמה דהקדש וקתני סיפא ילדה טומטום או אנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן ומפרש בגמ' [שם כה.] משום דסבר בהוייתן הן קדושים [יא] ואין קדושה חלה בדבר שאין ראוי ליקרב ת"ל הכא נמי לא תיילא אתאן ומחיר וכלאים ויוצא דופן וי"ל דהא דאמר רשב"ג אין קדושה חלה עליהן היינו קדושת הגוף (לפדות) וליאסר בגיזה ועבודה אבל קדושת דמים איכא ליפדות שלא במום ולכך בעי האי קרא דלא ממעטי מפתח אהל מועד בקדשי [יב] בדק הבית [יג] ומאתן דאמר במעי אמן הן קדושים אפילו קדושת הגוף נמתא עלייהו דתפסתינהו קדושה דאמיה ות"ת לאתן דאמר בהוייתן נמי נימא מיגו דנמתא להן קדושת דמים נמתא להן קדושת הגוף כדאמר בתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט: ופסח) גבי מפרש נקבה לאשם ודוחק לומר רשב"ג [יד] סבר לה כרבי שמעון דלית ליה מיגו דאמר תמכר שלא במום ועוד דאי כרבי שמעון אפילו סבר במעי אמן קדושים לא חיילא עליה קדושת הגוף כדמפרש התם רבי שמעון לטעמיה דאמר כל מידי דלא מזי לגופיה לא נתמא ליה קדושת הגוף וגם אין לפרש דשאני מפרש נקבה דחזי לשאר קרבנות ואייך מגו טפי דהא אפילו בטרפה אשכחן דאמרינן מגו בסוף יש בקרבנות (שם דף יח.) ונראה לפרש דהכא מיירי כגון דלאחר שנעשו אתנן ומחיר הקדישן או בעודן במעי אמן או אחר שנולדו דכיון שהקדישן בפירוש חיילא עלייהו קדושה ות"ת ולוקמה נמי הכא כמ"ד במעי אמן הן קדושים וכגון שהקדיש בהמה מעוברת ושייר העובר כר' יוחנן דאמר בפ' כילד מעריסין (תמורה כה.) אם שייר משוייר ועשה העובר אתנן ומחיר ואחר כך הקדישן ואע"ג דרבי יוחנן איתותב התם הא בנסוף [טו] מסיק כתנאי ועוד מצי לאוקומה בבהמה של חולין מעוברת ועשה העובר אתנן ומחיר ואחר כך הקדישה [יז] וי"ל דנתחא ליה לאוקומה בפשיטות כמאן דאמר בהוייתן הן קדושים והקדישן [יח] ואח"כ נתעברה ואם תאמר בהא דכילד מעריסין (ג"ז שם) דדייק לרשב"ג דסבר בהוייתן הן קדושין מריש נמי הוה מצי למידק הכי דאם נקבה זבחי שלמים דאוקימנא בבהמה דהקדש ואי במעי אמן הן קדושות לא היה יכול להפקיע קדושה הולד ויש לומר דנטר עד סיפא ומפרש לה וה"ה לרישא ואם תאמר בסוף בהמה המקשה (חולין עז.) דתנן המבכרת שהפילה שיליא שליכנה לכלבים ובמוקדשין תקבר ומפרש בגמ' (שם:) משום דרובא בר מיקדש היא על כרחך מדקאמר תקבר קסבר במעי אמן הן קדושין דאי בהוייתן אמאי תקבר הא לא חיילא קדושה אלא בחזי להקרבה כדפרש' ואם כן כולה בר מיקדש היא ואמאי נקט רובא דאפי' אכלאים ונדמה תפשה קדושת אימיה אי במעי אמן הן קדושים כדאשכחן בתמורה בסוף יש בקרבנות (דף יח.) דאמרינן גבי כלאים טומטום ואנדרוגינוס דאי אתה מוצא אלא בולדות קדשים ולכל הפחות אתיא כמאן דאמר במעי אמן הן קדושים * ויש לומר דנקט רובא ולא כולה משום דאיכא דמות יונה או קלוט לר' שמעון דכיון דלא מישתרי באכילה לא מיסתבר דתפסתינהו קדושת אמן אף על גב דבמעי אמן הן קדושין:

משום דפסולא דגופייהו. בכל דוכתי משמע דפסול הגוף חמיר מפסולא דאתי מעלמא דאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ד.) מה לטיעוי קודש שכן פסולו בגופו ובפסחים בסוף אלו הבשרים (דף עג:) נמי אמרינן כל שפסולו בגופו ישרף מיד דהא [ב] דמשמע הכא איפכא לאו משום דפסול הגוף קיל אלא הכי קאמר דמוס עובר ותורין אלא הגיע זמנן הפסול תלוי בגופו [א] ואם היה מוס עובר מיד והתורים גדילין לאלתר היו ראויין אבל אותו ואת בנו אין הפסול תלוי בגופו שיועיל לו שוס תיקון דלכולי יומא לא חזי:

מסורת הש"ס

ו) [ע' תו' תולין מא. ד"ה כיון] פסחים צ. יבמות פב: ע"ז נב: חולין מ ורש"י כלאים פ"ז מ"ד, ב) [פסחים 5. ב"ק יא: עו. סנהדרין קיב:], ג) קידושין נב: ב"ק יב: ב"מ קנב: בכורות עו. תמורה ט. ת"כ ויקרא חובה פרש' יב פרק כ"ב ה"ג, ירושל' ב"ק פ"א ה"ב, ד) [לעיל לח. ממחת פב. חולין 5. תמורה יח: כריתות כג: מכות יא:], ה) ליתא בה"ג, ו) דברים סה, ז) [עי' מתו' תמורה כד: ד"ה קסבר בתמתלו בע"ח], ח) [ע' תו' ב"ק מז. ד"ה מ"ט פנהדרין פ: ד"ה עוכל].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וקסבר רבו' וי"ל דנקט רובא. עיין לעיל דף פד ע"ב תוס' ד"ה ומולית:

שינוי נוסחאות

א) כ"מ רבעוו (ב"ש, וכ"נ מרש"י): ב) כ"ל הן (*ש"ס: ג) מיכות מוקצה ונעבד עבודת כוכבים נמתק (*ש"ס), ובכתה"י ליתא נמי תיכות בקדשים קלים. ועי' קיק"ס: ד) בכ"כ נוסף ושרפה: ה) להו (*ש"ס): ו) כתמה"י ר"ש לרבנן. וכ"כ בפיס"מ ר"ש וכפרי"ד ע"ש. ועי' תוס כ: ז) בכ"כ ועי"ש כ: ח) מועד במעי אמן קודם כר' כל"ל (*ב"ש): ט) כ"ל אי (כ"י ש"ס): י) כ"ל דכתיב רק (*ש"ס): יא) פה היום להקריב (*ש"ס): יב) כ"ל דהקריבו (*ש"ס): יג) איש איש ד"ר) קדושים משום אתנן ומחיר נקט ליה דאי במעי אמן הן קדושים לא חייל עלייהו ומיחייב בחרון. אבל משום יוצא דופן וכלאים לא אצטריך דבכל ענין ניחא. וא"ת ואי קסבר בהוייתן הן קדושים למה לי כו' (כ"י ב וג): טו) קדושים דאי ס"ד דבמעי אמן הן קדושים הא תפסינהו קדושה דאימיה. אלמא דלמאן דאמר בהוייתן הן קדושין אין קדושה חלה כו' (ב"ש): טז) כ"ל בקדשי (צ"ק וח"נ): יח) כ"ל דרשב"ג (ב"ש): יח) הקדישם (באה"ט): יט) כ"ל והקדישה (ב"ש): כ) כ"ל והא (ב"ש וצ"ק), ומקושיית הש"ס' משמע דגרסו כגמ' אימא מודה ליה ר"ש לרבנן. כמ"ש בתוס ו. כ"כ לרבנן. כמ"ש [וכ"ג הרע"ב המפרשים (הגרי"ב)] וע' קר"ל: כא) בגופן ואם היה המום עובר כל"ל (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הל' ה:

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מָעַל בַּיהוָה וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקֻּדוֹן אוֹ בְתְשׂוּמֹת יָד אוֹ בְגֵזֶל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ:
ויקרא ה, כא
2. לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו: דברים יב, ח

מוסף רש"י

ומעלה מעל בה'. וכתב בעמיתו, נגי שבועת הפקדון כתיב (ב"ק יב:), ונשבע ובו' עקר ומחזר ויודה והביא את אשמו (רשב"ם ב"ב קכג:): **לרבות קדשים** קלים שהן ממונו. הא דכתיב בה' לרבות קדשים קלים, שאם הפקיד בהמת שלמים אצל חבירו וכפר ונשבע והודה משלם קרן וחומש ואשם (ב"ק שם בכורות נג: תמורה ח.). לעי"ג דאין נשבעין על ההקדשות והנשבע עליהן ויודה מביא מביא אשם של שבועת הפקדון דוכתם בעמיתו כתיב, הני אינהו דאינהו בעמיתו כתיב, ומתם בעמיתו נמי קרינא בה', לפי שהן ממונו (קידושין נב: הגהות ר"ש ב"ב יב:). דקרינא ביה בה' בעמיתו, דכתיב ומעלה מעל בה' וכתם בעמיתו ישלם, ושלמים יש בהם לה' ובעמיתו (בכורות שם). שהן ממונו של חבירו וקרינן ביה בה' וכתם, בעמיתו וכתם (ב"ק שם). כשאר גזל ממון, שהרי ממונו הן, שהנשבר והשור שלו ואין לנגזור בהן אלא לימוריס ולהכין מזה ומזה וכה' ובעמיתו קדשים, דהייתו שלמים, שהאימוריס לה' והבשר לבעלים, והן מעילה דהכא אינו אלא לשון שיעור וכן הוא אומר (דהי"ב כט) וימעל בה' אלהיו, וכן בסוטה הוא אומר (במדבר ה) איש איש כי תשכב אשתו ומעלה בו מעל, בתו"כ, דהא מעילה ממש ליכא בשלמים, כדפרישית דממעטינן לה בתו"כ מדכתיב קדש ה' בהנהה מן ההקדש נגי מעילה (רשב"ם ב"ב שם) **בהוייתן** הן קדושים. כשנולדים הן קדושים אלא במעי אמן (מנחות פא. מכת"י תמורה יא.). ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום דהא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיהו לך, דכתיב רק קדשיך אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (מנחות שם וכנ"ל כריתות כב.):

בשלמא רובע וגרבע משכחת ליה דאקדשינהו מעיקרא והדר רבעו [א] אלא מוקצה ונעבד [ב] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בקדשים קלים [ג] ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא [ד] דתניא [1] ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי רבי יוסי הגלילי הלכך רובע וגרבע דבר ערוה מוקצה [ה] ונעבד עבודת כוכבים בקדשים קלים אתנן ומחיר כלאים [ו] יוצא דופן בולדות קדשים קסבר [ז] ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים: בעלי מומין וכו' אותו ואת בנו וכו': וצריכי דאי תנא בעלי מומין משום דמאיסי אבל תורין דלא מאיסי אימא (לא) דמודו ליה לר"ש ואי תנא תורין משום דלא חזי ואידהו אבל בעלי מומין דאיתזו ואידהו אימא (לא) דמודה להו ר"ש לרבנן ואי תנא הני תרתי משום דפסולא דגופייהו אבל אותו ואת בנו דפסולא מעלמא קאתי לה [ח] אימא מודו ליה רבנן [ט] לר"ש צריכא: שהיה רבי שמעון אומר: מאי טעמא דר"ש אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש דאמר קרא [2] לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום אמר להו משה לישראל כי עייליתו לארץ ישרות תקריבו חובות ונדרים וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא וקאמר להו משה לא תעשון אמר רבי ירמיה לרבי זירא אי הכי

אלמה אמר רבי זירא הכתוב נתקו לעשה. אין זה כשאר לאו הניתק לעשה דבפ׳ בתרא דחולין (דף קמא.), ובפ׳ ג׳ דמכות (דף יד. טו. טח.) כגון לאו דגזילה ולקטו שכחה ופיאה וומר [יד] ולא יוכל לשלחה כל ימיו דל״כ מאי פריך דלגלגל משום לאו דלא תעשון והא ניתק לעשה הוא אלא הוי כמו נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטומאה קלה [טו] דבשאותו ואת בנו (חולין פ:) דרשינן ולגדר לא ירלה לימד על כל הפסולים שבשור ושה שהם בלא ירלה וכתב רחמנא ממחוסר זמן מיום השמיני והלאה ירלה להוציאו מכלל שאר פסולים שהם בלא ירלה ולומר דבהאי ליכא אלא עשה כעין דבר שהיה בכלל ולא לידון בדבר החדש בסוף פ״ק דתמורה (דף יג.) וכעין זה הוי בדד יצב דמלורע בפ׳ אלו דברים (פסחים סז.) דאמרי׳ שהכתוב נתקו לעשה והוציאו מכלל שאר טומאות שהם בלא אלו דלא יטמאו את מחניהם ולהכי פריך לילקי משום דמפורש בגופיה לאו בהדיא כדדרשינן מנלא תעשון וכן פי׳ בקונטרס אבל בפרק אותו ואת בנו (חולין פא.) פירש בקונטרס דהוי כשאר לאו הניתק לעשה דעלמא דמיום השמיני והלאה ירלה משום קודש זמנו לא ירלה והניחהו עד שיעבור זמנו [טו] וקשה מהך דשמעתא וכי תימא דהכי פריך משום דאיכא נמי לאו דלא תעשון לא תאכלו אלא לשמו חייב הויאיל וראוי לשלא לשמו חייב בפנים [יא] אי הכי לשמו נמי ניחייב הויאיל וראוי לשלא לשמו בפנים [יב] בעי עקירה מתקיף לה רב הונא [יג] וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ולא והרי מילקי נמי לילקי. השומט מחוסר זמן [ז] דהא משכן דגלגל דהיא במת ליצור פנים הוא שאהל מועד של מדבר היה שם וקאמר רחמנא ביה נמי לא תעשון: **אלמה אמר רבי זירא.** בפ׳ אותו ואת בנו (חולין פ:) דקתני קדשים בפנים [יד] קופא את האדבעים משום לאו דאותו ואת בנו והוינן בה ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין שכל [טו] הפסולים שבשור ושבשה שהן בלא ירלה ת״ל ושור ושה שרוע וקלוט ומחוסר זמן פסול הוא ומשני ר׳ זירא הנא לאו דמחוסר זמן דהכתוב נתקו לעשה דכתיב ביה עשה ימיה כדמפרש התם למימרא שהוציאו ונתקו מכלל לאו דלא קאי עליה [ט] בלאו דשאר פסולין והשתא דאמרת הכא לאו בהדיא כתיב ביה לילקי עליה: (**דלמא**) **ת״מ.** דמשני נמי התם דלא לקי לרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דלא דרשי דאהאי לא תעשה דאותו ואת בנו דשני ר׳ זירא עלה מיתוקמא התם דלא כר״ש אבל לר׳ שמעון ה״נ דלקי אלאו דמחוסר זמן בפנים: **רב נחמן בר יצחק אמר.** לר׳ שמעון נמי לא לקי דתמחוסר [ט] זמן בפנים דגלגל לגבי שילה חוץ דהוא לגבי חובות הוא״ל דאיכא הני מילי דאכל לר׳ שמעון ה״נ דלא לקי אלאו דמחוסר זמן בפנים: **רב נחמן בר יצחק אמר.** לר׳ שמעון נמי לא לקי דתמחוסר [ט] זמן בפנים דגלגל לגבי שילה חוץ הוא לגבי חובות הוא״ל דאיכא כאר להקרבתו [י] הלכך בחוץ הוא דאשכחן ביה לא תעשה דאשכחן ביה לא תעשה ומשום מיעוט בדבר אחד אמר רב ששת תני דזיר דזעירי קבעוה תנאי דרב ששת לא קבעוה תנאי א״ר [יא] חלקיה (דבי) רב [יב] טובי לא שנו אלא לשמו [יג] אבל שלא לשמו חייב הויאיל וראוי לשלא לשמו בפנים [יד] אי הכי לשמו נמי ניחייב הויאיל וראוי לשלא לשמו בפנים [טו] בעי עקירה מתקיף לה רב הונא [יז] וכי יש לך [יח] דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ולא והרי איכא לא תעשה דלא יוכל דר׳ לא״ל דאיכא הני מילי דאכל לר׳ שמעון ה״נ דלא לקי אלאו דמחוסר זמן בפנים: **כשעת איסור הבמות.** קס״ד במדבר ושילה ובית עולמים: **אחר חלות.** דל״ד דמנוי זמיניה: **לרם נמי ניחייב.** דהא מתקבל בפנים: **קודם חלות.** דהוי מחוסר זמן לשמו: **כשעת היתר הבמות קאמר.** כמו בגלגל ובגבעון דהותרו במות יחיד לעולה ושלמים ואשמעינן קרא לגבי חובות איכא לא תעשה ולאו משום מחוסר זמן דהא חזו בבמה גדולה: **איסור במה נו.** לקרבן זה: **היתר במה לחבירו.** לעולה ושלמים דנדבה וסיפא ה״ק יכול אף בשעה שהוא מותר בבמה כגון קודם חלות שהוא [יא] לשלמים ת״ל כו׳ [יב] בשעה אחד בבמה גדולה לשחוט פסחיהם: **דזעירי קבעוה תנאי.** למימרא בתמיהתן מלורע בהדיא: **דרב ששת לא קבעוה תנאי.** ומיהו אנן משגיחן לה בגמרא וקבעינן לה בגמ׳ הכי כלל חסורי מחסרא דהש״ס: **רב חלקיה.** אאשם קאי ולא אחטאת דאילו חטאת פסולה שלא לשמו בפנים: **לא שנו.** דפטור בחוץ: **אלא לשמו.** ואפילו סתמא דבהאי שמא אינו מתקבל עכשיו בפנים: **אבל שלא לשמו.** כגון לשם עולה וזשם זה הוא רלאו לבא לפנים דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת [יז]: **אי הכי כי שחיטו ליה לשמו בחוץ נמי ניחייב.** דהא רלאו היה לעקור שם זה ממנו ולבא לפנים: **מחוסר עקירה.** וכל כמה דלא מיעקר שם אשם מיניה סתמיה לאו למיעקר קאי ולאו רלאו הוא: **וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו.** לפנים: **וכשר שלא לשמו.** אפי׳ [יח] דקי״ל לעיל (דף ב.) כל הזבחים כשרין שלא לשמן ה״מ היכא דכשרין לשמן אבל מחוסר זמן בבעלים זה שאינו כשר לשמו היאך יוכשר שלא לשמו:

פסח

דמועלין משום דראוין לאחר זמן ובתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט.) גבי אשם בן שתים והביאו בן שנה אמר ר׳ שמעון כל עצמן אינן קדושים משום דכל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נתחל ליה קדושת הגוף ופריך התם מאי שנא ממחוסר זמן דלא חזי ליה לגופיה [יח] (לא נתחל ליה קדושת הגוף) ואמר ר״ש דקדוש פירוש במתני׳ דהכא דתנן מחוסר זמן רבי שמעון אומר בלא תעשה ומשני דאיתקוש לבכור דקדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמן והשתא מינה מחוסר זמן מודין אף אותן מאי טעמא דל״ר שאינו לא הגיע זמנן מחוסר זמן שאין ראוי לשום קרבן אבל דבר שראוי לקרבן אחר ולקרבן זה שהוא מקדישו אינו ראוי לא נתחל ליה קדושת הגוף ופסח קודם חלות דקדוש לר׳ שמעון וכן חטאת ואשם דזב וחבה ויולדת ומלורע דקדושים קודם זמנן כדתנן בפירקין (לעיל קיב.) ולא פליג ר׳ שמעון ובתורת כהנים בפ׳ אחרי מות [ט] קאמר נמי רבי שמעון והשומטן בחוץ בלאו הכי אין מחוסר זמן בגופו ולא דמי לאשם בן שתים והביאו בן שנה דמחוסרי זמן בגופן וא״ת דמחוסר [ז] זמן היאך קדוש הא אמרינן לעיל בפ״ק (דף יב.) לילה לקדושה יום להרצאה אבל ביום שביעי לא ובבכורות פרק הלוקח בהמה (דף כא.) קאמר ר״ש מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר ליף מבכור דקדוש לפני זמנו ופריך ואדליף מבכור לילף מקדשים אלמא משמע דקדשים קודם זמנן לא קדשי וי״ל דאסור להקדישם אבל אם הקדישם אוקי [יא] זמנם קדושין אלא דעבד איסור דרחמנא אמר [יא] מיום השמיני אין הא קודם לכן לא אבל מעשר לרבי שמעון שרי להכניסו תוך זמנו לדיר להתעשר כדיליף התם מעשר העברה העברה מבכור והא דלא ניחא ליה למילף תחת תחת מקדשים דניחא ליה למילף העברה טפי משום דהעברה דתרוייהו משתעי שמעבירה להקדישה ויש ליתן טעם לרבא דרש תמורה (דף ד:) היאך מחוסר זמן קדוש קדושת הגוף דכל היכא דאמר רחמנא לא תעביד לי עביד לא מהני ושמא לענין זה יליף תחת תחת ממעשר או שמא יש טעם אחר: **דזעירי קבעוה תנאי.** משום דמלורע יש בו טומאה כעין זב וחבה ויולדת אבל מזיר דלא דמי להו שייריה וכן בכריתות בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (דף ח:) נמי אשכחן דתני זב וחבה ויולדת ומלורע והתם מפרש מאי טעמא לא תני מלורע ומלורעת דלקתני זב וחבה וניחא השתא דזעירי דבמזיר בלא מלורע קני דאיכא תרתי בזיר טמא מביא אשם [ט]:

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי׳ פ״ז מהל׳ קרבן פסח הל׳ ב:
יט ג ד מיי׳ פי״ח מהל׳ מעה״ק הלכה ט:
כ ה מיי׳ שם הלכה י:

תורה אור השלם

1. לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך:
דברים טז, ה

מוסף רש״י

מנין לזובח פסח בבמת יחיד. במה קטנה, לכני נקט במת יחיד ולא במת ליצור, דבמת ליצור בשעת איסור הבמות ליכא, דשעת איסור הבמות לאחר שנבחר משכן שילה ומשתרב היה לשם היתר עד שנבנה בית עולמים, ומשנבנה חזרו לאיסורם ושוב לא היה לשם היתר: שהוא בלא תעשה. אבל כמת דשחוטי חוץ ליכא. ומוקי לה בקודש מלות, דמחוסר זמן הוא להתקבל בפנים, דכתיב אשר יקחו מתוך הבקר ואל פתח אהל מועד לא הביאו, הראוי לפתח אהל מועד מייב עליו ושאינו ראוי לפתח אהל מועד אינו חייב עליו, ולקי מהכא דמחוסר זמן כתוך אע״פ שאינו בכרת, בלא תעשה מיהא הוי, דואיל וראוי לבא לאחר זמן: יכול אף בשעת היתר הבמות כן. יהא בלא תעשה זה דהא לא הותרה במת יחיד אלא לדבר הנידר ונידב ולהי אלו לבנים בשעת איסור: תלמוד לומר. דהאי לאו דהכא לא משתעי אלא בשעת איסור הבמות והכי משמעינן ליה לקרא לא תוכל לזבוח את הפסח בבמת יחיד בזמן שכל יכולתכל בשער אחד וכו׳ כי אם אל המקום אשר יבחר שם תזבחנו (פסחים צא.) לא שנו. דאשם כתוך מחוסר זמן בבעלים פטור אלא לשמו. דאיתו לאו לשמו בפנים אבל שלא לשמו כגון לשם עולה או לשם שלמים חייב שכן לאו לפנים כיולא בו בפנים, דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן (יומא סב.):

מסורת הש״ס

א) [חולין פ:], ב) בעי״ז לעיל נב. פסחים סד., ג) פסחים לא. תוספ׳ פי״ג ה״ז, ספרי ראה קלב, ירושל׳ מגילה פ״א הי״א ע״ש כה״ע, ד) [יומא סג.], ה) ע׳ בתו׳ לעיל קיב. ד״ה והכי, ו) [מנחות מז:], ז) לעיל ב., ח) נדה לג., ט) עי׳ ל״ק, י) פרש׳ ר ה״ח, כ) עי׳ רש״ק.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ולאו לבלא לשמו בפנים (בגמ׳) תו״מ. וע״כ גירסת רש״י מחוסר: (ב) רש״י ד״ה אלמה וכו׳ בלא קאי עליה לאו בלא כל״ל ואות ב׳ נמחק: (ג) ד״ה רב נחמן וכו׳ זמן הס״ד ואח״כ מ״ה פנים:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה היתר וכו׳ ביום השמיני אין הא קודם לבן לא. עיין יומא דף סג ע״ב:

שינויי נוסחאות

א) כמ׳ יתומי תנאים ואמוראים כתב מדקאמר ליה אלמה אמר רבי זירא ולא אמר ליה והא מר הוא דאמר שמעון מיום דרבי זירא לאחר היה. עכל״ק: ב) א״ל (מנחו״י) דילמא הני מילי לרבנן אבל לרבי שמעון כו׳ (ש״מ. וכ״ה ברש״י): ג) ל״ל ניחייב (ש״מ) וכ״כ בכש״י: ד) ל״ל לא לעולם (ש״מ): ה) מיכח קאי לוקמא בכתה״י. וכלכ״י גרים קאמר: ו) ל״ל בר (ש״מ): ז) זמן בפנים דהא (ש״מ): ח) בפנים השני סופג (ש״מ). וכעי״ז בכתה״י: ט) ל״ל לבל (כי״מ): י) להקרבתן (ש״מ): יא) שהוא כשר לשלמים (ש״מ): יב) בד״ו כאן הס״ד ומה״ל בשער אחד. וכ״ה בל״ק: יג) ל״ל ואע״ג (כי״י): יד) ונוהר ומחזיר גרושתו ואנוסתו דלא יוכל כו׳ כל״ל (צ״ק), וכב״ש גרים ונוהר ומימר ולא כו׳: טו) דאיכא נמי תרי (ב״ש): טז) ל״ל ולדיש לקדש (צ״ק): יז) ל״ל הא דאי (צ״ק): יח) לגופיה ונתחא ליה קדושת הגוף דאמר ר״ש וכו׳ כל״ל (צ״ק): יט) ל״ל לשום (צ״ק): כ) ל״ל ומחוסר (ב״ש): כא) ל״ל קודם זמנם קדושים כל״ל (ב״ש):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פרת חטאת פרק ארבעה עשר זבחים קטו.

פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. פי' בקונטרס ואין זה אלא לשמו משמע שרולה לומר דכיון דשלמים הוא כששוחטו לשם שלמים היינו לשמו וא"ת והלא כששחטו לשם עולה או לשם זבח אחר הוי נמי שלמים כדאמרי' בפ"ק (לעיל מ:) לכל דשחיט ליה שלמים ליהוי וי"ל דמ"מ כיון דשלמים הוא הרי הוא כשר לשמו ושלא לשמו כגון לשם שלמים ולשם זבח אחר:

מחוסר זמן בבעלים. תעולה דוקא קלי ולא אחיך:

או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין. הך בריימתא איתא בפ' התכלת (מנחות מח:) והכא והתם קתני פסולין ועוד תניא התם בחידך בריימתא פסולין ומעובד לורתן ויצאו לבית הסריפה ותימה דבתמורה בפ' אלו קדשים (דף יט:) תניא אשם בן שנה והביאו בן שנה שתים בן שתים והביאו בן שנה פרים ולא עלו [ה] לשם בעלים לשם חובה ר"ש אומר כל עצמן אינן קדושים וי"ל דכאן לשמו כאן שלא לשמו דמשני הכא דמ"ש קשיא דא"ל כרב הונא דמקשי אשם לאחטאת ותנא טפל וה"ה עיקר ת"ש [ו] יכול שאני מרבה [ז] עולת מחוסר זמן בגופה בין בבעלים ת"ל [2] ואל פתח אהל מועד כל שאינו ראוי לבא בפתח אהל מועד אין חייבין עליהן ואילו אשם שיירא במאי עסקינן אילימא לשמו אשם נמי ליפטריה אלא לאו שלא לשמו [ח] לעולם שלא לשמו ור"א היא דמקיש אשם לחטאת תנא עיקר וכ"ש לטפל ת"ש דכי אתא רב דימי אמר תנא דבי ר' [ט] ליואי יכול שאני מוציא אף עולת מחוסר זמן בבעלים אשם [י] נזיר ואשם מצורע (מנין ונסיב להו תלמודא לחיובא ולא ידענא מאי היא) מאי תלמודא אמר רבינא שור מכל מקום כשב מכל מקום עז מכל מקום [יא] הא מאי רומיא כדאמרת אמר ר"נ [יב] משום [דרמי] דתנא דבי ר' ליואי [יג] אדתני לוי [יד] [2] אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשירין ולא עלו לבעלים לשום חובה שחטן מחוסר זמן בבעלים או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין ומשני רב דימי לא קשיא כאן לשמו כאן שלא לשמו רב אשי רמי מתני' אברייתא ומשני כאן לשמו וכאן שלא לשמו לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא אמר לך רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שהפריש שתי אשמות לאחריות דחד מינייהו מעיקרא [טו] עולה היא

[א] פסח בשאר ימות השנה דאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו לימא מסייע ליה [ב] יכול שאני מוציא אף עולת [א] מחוסר זמן בבעלים ואשם נזיר ואשם מצורע [ג] ת"ל [1] שור מ"מ כשב מ"מ עז מ"מ ואילו חטאת שיירא במאי עסקינן אילימא בזמנו מאי איריא אשם אפילו חטאת נמי אלא שלא לזמנו [ד] ובמאי אילימא לשמו אשם אמאי חייב אלא לאו שלא לשמו לעולם בזמנו ושלא לשמו [ה] ורבי אליעזר היא דאמר מקשינן אשם לחטאת ותנא טפל וה"ה עיקר ת"ש [ו] יכול שאני מרבה [ז] עולת מחוסר זמן בגופה וחטאת בין בגופה בין בבעלים ת"ל [2] ואל פתח אהל מועד כל שאינו ראוי לבא בפתח אהל מועד אין חייבין עליהן ואילו אשם שיירא במאי עסקינן אילימא לשמו אשם נמי ליפטריה אלא לאו שלא לשמו [ח] לעולם שלא לשמו ור"א היא דמקיש אשם לחטאת תנא עיקר וכ"ש לטפל ת"ש דכי אתא רב דימי אמר תנא דבי ר' [ט] ליואי יכול שאני מוציא אף עולת מחוסר זמן בבעלים אשם [י] נזיר ואשם מצורע (מנין ונסיב להו תלמודא אמר רבינא שור מכל מקום כשב מכל מקום עז מכל מקום [יא] הא מאי רומיא כדאמרת אמר ר"נ [יב] משום [דרמי] דתנא דבי ר' ליואי [יג] אדתני לוי [יד] [2] אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשירין ולא עלו לבעלים לשום חובה שחטן מחוסר זמן בבעלים או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין ומשני רב דימי לא קשיא כאן לשמו כאן שלא לשמו רב אשי רמי מתני' אברייתא ומשני כאן לשמו וכאן שלא לשמו לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא אמר לך רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שהפריש שתי אשמות לאחריות דחד מינייהו מעיקרא [טו] עולה היא

א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יא:
כב ב מיי' שם הל' כ:

תורה אור השלם

1. אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחָט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: ויקרא יז, ג
2. וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ויקרא יז, ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ל מתמן ב"ש מ"ש: (ב) רש"י ד"ה ה"נ לעולם וכו' ולשמו מספר טעות מתנו: (ג) ד"ה וכ"ש וכו' ד"ה אם וכו' ועולה לבעלים לשם חובה: (ד) ד"ה מ"ש וכו' בקמייתא הס"ל ואח"כ מ"ה הא אמאי כו' ומאי קושיא וכו' כדאוקמתא בקושייתא לעיל:

מוסף רש"י

שחטן מחוסר זמן בבעלים. קודש שיכלו שבעת ימי ספירתן, לאין אשם אלא כמזר טמא (מנחות מח:):

פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. ואין זה אלא לשמו: **נימא מסייע ליה.** לרב חלקיה: **יכול שאני מוציא.** מאל פתח אלא יתמיה במחוסר זמן בבעלים. מחוסר זמן בבעלים כגון של יולדת ומצורע הואיל ואינה רשאה לבא לפנים למצוחה: **ואשם נזיר ואשם מצורע.** שיש בה פסול ולקמיה מפרש ואזיל מאי דאמר יחבו במחנה או אשר יחבו מחוץ למחנה ואל פתח וגו' ואנא ידענא דשור או כשב או עז הוא: **ואילו חטאת שייריה.** ולא רבייה לחיובא: **אי נימא לזמנו.** ולשמו: **מאי איריא אשם.** דרבייה חטאת נמי מחייב [ב] דלא בעי רבויא ואפילו אשם דהא חזי בפנים: **אלא שלא לזמנו.** רבייה לחיובא באשם: **אי לשמו אשם אמאי חייב.** והא אינו כשר ליקרב ומתני' [ג] [קיב:] תנא פטור ואי משום דלאוי לשלא לשמו בפני' הא מחוסר עקיר' וכולהו מודו בו אלא לאו שלא לשמו רבי לחיובא בחוץ כרב חלקיה אלמא דבר שאינו כשר לשמו בפנים כשר לשלא לשמו ומחייב עליה שלא לשמו בחוץ: **ה"ג לעולם בזמנו ושלא לשמו.** ה"ג לעולם בזמנו. ותו לא. וממילא שלא לשמו דאוקימנא קאי. וכתבו [ד] בספרים ולשמו [ה] מפרש טועה כתבו ולפוס רייבטא משום דפרכינן לעיל אי נימא בזמנו מאי איריא כו' וקא בעי לשנויי לעולם בזמנו ולשמו ולקא קשיא לך אי מי שכי חטאת נמי אין ה"ג ותנא אשם והוא הדין לחטאת ולאו מילתא היא דא"כ ר"א מאי בעי סכא מכדי ר"א לענין שלא לשמו אקשיה בפ"ק (לעיל י:) בפסול אשם שלא לשמו כחטאת אבל לענין לשמו מאי עיקר ומאי טעל איכא תרוייהו כמיני להכשיר בפנים וחיוב בחוץ. ותו ל"ל לרבויי להאי מעור וכשב ועז הרי כשר ליקרב וכמלוחו בפנים הוא שוחטו בחוץ. אלא [ו] קא משני לעולם בזמנו ושלא לשמו ואיצטריך לרבויי משום דשלא לשמו פסול הוא: **ור"א היא.** דמקיש אשם לחטאת דמיפסיל בשלא לשמו בפנים באשמות [ז] דאפ"ה מחייב עלה בחוץ אע"ג [ח] דעקר מיניה שם אשם אכתי אי הוה מעייל ליה לפנים הוה כשר למיפחטיה קמתמ וכשר לשם אשם ועולה [ט] לשם חובה דמשום דיבוריה לא מיעקר שמיה מיניה וכל כמה דלא שחטיה ליה בעיקרא [י] קאי קתמא לשמו הלכך כי שחיט ליה ראוי לפנים לשמו היה. וה"ה לחטאתא שלא לשמו נמי חייב אלא תנא טפל ואשמעינן אע"ג דכה"ג פסול בפנים מיחייב עליה בחוץ וה"ה לעיקר דמ"ש סוף סוף תרוייהו פסולי שלא לשמן ולשמן וכתב [אחרי פ"עט] קתני בה בהדיא שלא לשמו וע"כ מוקי לה כר"א דאילו לרבנן לא איצטריך דהא כי האי גוונא מתקבלת בפנים היא [יא]: **ס"ש.** סייעתא לרב חלקיה ומיובתא לרב הונא: **כגופה** [ב]. כגון תוך שמונה לילדתה: **יכול שאני מרבה** [גא]. גרס הכא דריש"א [גב] לעיל היא. ובמורת כהנים [שם פרש"ו] הכי תניא לה אוליא את אלו שאינן מיוחדין לשם ולא אוליא עולה מחוסרת זמן בגופה וחטאת בין בגופה כו' והגרסינן [גג] שינו את הלשון וגרסינן [גד] הכא יכול שאני מרבה [גה] את כו' לפי שהביאוה בלימודא [גו] אתריגא וקבר דסיפא דהכא דלעיל היא [גז]: **יכול שאני מרבה.** משום [גח] מכ"מ אף עולה מחוסר זמן וכו': **וחטאת בין בגופה בין בבעלים.** כגון של נזיר ומצורע שלא מלאו ימיהם [גט] ואילו אשם נזיר ומצורע מחוסרי זמן בעלים [ל] שייריה ולא רבייה לפטורא שמע מינה ס"ל לתייב: **ובמאי אי נימא בלשמו אשם נמי ניפטריה.** הכא לא חזי: **אלא שלא לשמו.** הלכך חטאת פטור דלא חזי לפנים ואשם חייב דחזי לפנים ואף על גב דאין ראוי לשמו והיינו כרב חלקיה ודלא כרב הונא: ה"ג **הא מני ר"א היא כו'** ולא גרסינן לעולם בלשמו: **הא מני ר"א היא.** כלומר ודאי בשלא לשמו היא דדאמרת הלכך חטאת פטור דלא חזי בפנים לא בלשמו ולא בשלא לשמו דמחוסר זמן הוא ואשם נמי פטור דלא חזי לפנים לשמו דמחוסר זמן ולא לשלא לשמו דר"א קאמר [לא] דפסיל באשם שלא לשמו והאי דשייריה לאשם לאו דק"ל דחייב אלא כיון דחד טעמא הוא משום דתרוייהו פסולין שלא לשמו בפנים הוא תנא עיקר חטאת דפטור וכ"ש טפל אשם והאי כ"ש גמגום ודוחקיה דרב הונא לאוקמיה כר"א משום סיפא דעל כרחין כרבי אליעזר מיתוקמא כדפרישנא לעיל [ו] ועוד משום דלרבנן לא [לב] יליפינן אשם מחטאת ליכא למימר תנא הא אי והוא הדין דאי ואף על גב דלרבנן נמי קאמר דפטור דאין לך דבר שאינו כשר לשמו. וכשר שלא לשמו לא מצי לאוקומה כרבנן דא"כ נשמעינן אשם דפטור דנשמעינן אשם דפטור [לג] בה תרתי וכ"ש חטאת: **ת"ש דכי אתא רב דימי כו' ואילו חטאת שיירא ובמאי כו'.** כדאוקימנא [ד] בקמייתא: **ומאי קושיא.** לסיועא לרב חלקיה דלמא ה"נ כדאמרינן דבזמנו קאי כדאוקמנא בקמייתא לעיל וא"ל היא: **אמר ר"נ בר יצחק.** לא מצי לאוקומי להא בזמנו משום דרב דימי קשיא ליה דתני (ליה) בר ליואי אדתני לוי שחטן מחוסר זמן בבעלים פסולין ובאוכל נמי נפטר: **ומשני ליה רב דימי.** הא דתני חייב [לד] שלא לשמו והא דתני פסולין ולכוותיה בחוץ פטור בששחטן לשמו ומדקשיא ליה דתני לוי אבר ליואי ש"מ שמיע ליה לרב דימי דמתני' דבר ליואי נמי במחוסר זמן וקאמר חייב ואע"ג דאינו ראוי לשמו בפנים לאוי לשלא לשמו וסייעתא לרב חלקיה: **רב אשי רמי מתני'.** דקתני לשמו פטור אבריימתא קמייתא דתניא לעיל חייב: **ומשני מתני' לשמו ובריימתא שלא לשמו.** כרב חלקיה: **נימא סתרו תיובתיה דרב הונא.** מדבר [לה] אתא רב דימי כדאמרן דליכא לאוקומה בזמנו מדקשיא ליה תני לוי אדתני בר ליואי: **הכא במאי עסקינן.** דמחוסר זמן חייב בשלא לשמו: **כגון שהפריש שני אשמות לאחריות.** אשם יאבד האחד יתכפר בשני ושחט אחד מהם בחוץ קודם זמנו לשם עולה דהאי כיון דקופיו לרעייה קאי דאשם שכיפרו בעליו רועה ודמיו לקין המזבח שהיא עולה חזי לדוכתיה [לו] בפנים אי שחיט ליה לגופיה לעולה:

הכל אחד אי גרסינן לא אוליא אי יכול שאני מרבה, אלא שהגרסינן שינו כך לפי שסברו דסיפא דבריימתא דלעיל היא, והך בריימתא דלעיל מרבה, וא"כ יליף כאן הלשון יכול שאני מרבה, לכן שינו גירסת התו"כ. כן נראה דעת בה"ג. אמנם הדברים המוסים, דסיפא דאי אפשר לגרוס יכול שאני מוציא, ובאמת אני מרבה אותם, דהא מיעט אותם כשנה נכונה יכול לא אוציא, ולריך לגיות בדברי רש"י בריש שאני מרבה לא גרסינן דרישא [דההיא] דלעיל היא, ול"כ ילפיק יומר הלשון יכול לא אוציא, אמנם הגרסינן דאבריימתא דלעיל היא הגיהו יכול שאני מרבה, דכיון דסיפא דלעיל היא, ילפיק הלשון יכול שאני מרבה. וכן כתב בס"מ. ובתוס' הכו דף ל"ז ע"ב כתב בענין אחר, ומה שאמתמי נראה יותר נכון.

עכ"ל יד דוד: **בב)** ההיהא דלעיל (כתה"י וש"מ): **בג)** מכאן ועד סה"ל ליתא בכ"י: **בד)** ל"ל הגרסי (ש"מ): **בה)** גי' ש"מ וכ"ש מוציא. ועי' אות ד: **בו)** בתלמוד אחרונה (כ"י): **בז)** היא יכול הל"ש (צ"ש וב"ה בד"ה): **בח)** ל"ל משור (כתה"י ודי"ה):

בט) כאן הס"ל ומה"ד ואילו (ש"מכ"י וצ"ש): **ל)** בבעלים הם ושיירה כל"ל (ב"ש): **לא)** קאמר לה (ש"ב"ש): **לב)** ל"ל דלא ילפי (ש"מ): **לג)** דשמעינן (כ"י): **לד)** חייב בששחטן שלא (כ"י): **לה)** ל"ל הא דכי (ש"מ): **לו)** ל"ל בדכוותיה (ב"ש):

לז) עלו לבעלים לשם כל"ל (הגרי"ב): **לח)** ל"ל כמצותו (באה"מ):

א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יא:
כב ב מיי' שם הל' כ:

ג) ת"כ אחרי פ"ט ה"א, **ד)** לעיל דף י: מנחות כח., **ה)** (יומא סג.) ת"כ שם פרשי' ר ה"ח, **ז)** מנחות מח., **ט)** פסחים ספ. לעיל צא., **י)** ד"ה הר"א.

שינויי נוסחאות

א) עולה מחוסרת (כתה"י). וכן להלן בכל המקומות: **ב)** גיר' קרבן אסכן ראשם מצורע שיש בהן פסול. עי' רש"י. ועי' טה"ק מש"כ ע"ז: **ג)** ל"ל בזמנו (ש"מ): **ד)** גי' כתס"ר שאני מרציא. ובד"ו רפ"ב יכול לא אוציא ולפינו מוקן עפ"י בה"ז. ולאלה אות כה: **ה)** לשמו הא מני ר"א היא כו' כל"ל והשלר נמקר (ש"מ, וכבי' רש"ר). [ש לגיין שהגהת הס"מ קאי על גי' ד"ו לאיתא שם לעולם לשמו. אבל הגרסא בדפ' שלנו א"ש גלא הגהה]: **ו)** ל"ל בר ליואי. וכן להלן ובכ"י (ש"מ): **ז)** ראשם נזיר ראשם מצורע ונפסיב וכו' ולא ידענא מאי תלמודא אמר רבינא מאי טעמא לא ידעת שור וכו' כל"ל (ש"מ. וכבי"ז בבתה"י): **ח)** מקום ומאי קושיא דלמא ה"נ כדאמרינן אמר ר"נ בר יצחק משום וכו' (כתה"י וש"מ). ס"מ מקום ואילו חטאת וכו' הא אמאי תרמייה דלמא ה"נ וכדאמרת בקמייתא אמר ר"נ כו' (גליון). ועי' רש"י דמשמע שגרס הכא כל הסקלא וטרלא לעיל ובמאי עסקינן וכו', וכ"כ בב"ש: **ט)** לוי דתני לוי (ש"מ): **י)** מיכא מעיקרא ממקן (ש"מ): **יא)** עולה המחוסרת כל"ל (ב"ש): **יב)** מחייב דאפילו אשם לא בעי ריבוייא דהא וכו' כל"ל (ש"מ): **יג)** ל"ל ובמתני' (ש"מ): **יד)** ל"ל ושתוב (ש"מ). [והגי' ולשמו שבא רש"י שלנו, איתא בכי"ל]: **טו)** אלא הכי קא משני (ש"ב"ש): **טז)** ל"ל ראשמרעינן (ש"מ, בה"ז). [ומיכא באשמות ממקן]: **יז)** ל"ל דאע"ג (ב"ש): **יח)** ל"ל בעקירה (ש"מ). ס"מ בעקירת שמו עדיין קאי (בה"ז מקרבן אהרן): **יט)** בכי"פ וטפ ולקשיא לי אכתי למאי איצטריך לרבויי משור וכשב תיהוי נמי עקירה מעליא הא דבינן בפ' השוחט (דף קט ע"ב) מלא יביאנו לעשות פסח חטאת שלא לשמו: **כ)** דכוז זה מקומו לאלן אמר ל"ש יכול (צ"ש): **כא)** הגרסא בכתה"י כלפניו, וכן גירסת אמכ"י [בס"מ כד' ולגא בפל ט"ש בס"ש לא גרס] וכ"ש וכ"ב וז). והל"ק ות"ל כתבו דל"ל יכול שאני מרבה לא גרס הכא, יעו"ש בדברייסס. וז"ל ספר יד דוד, לפי שדברי רש"י מגומגמים צריך לתי לתריך קלת. הנה בת"כ אחר שמיעט רובע ומרבע וכל הני דתני לעיל בתמנימין, אמר אי אוליא את אלו ולא אוליא פרת חטאת ושעיר המשתלח, ת"ל לה' וכו', אי אוליא אלו שאינן מיוחדין לה' ולא אוליא עולה ומחוסר זמן בגופה, וחטאת בין בגופה בין בבעליו כו', ת"ל לפי משכן ה' וכו', אי יכול שאני אוליא עולה מחוסר זמן בבעלים ואשם אינו מלורע כו'. ואך בתריימתא דיינו ת"ש בראשון שבכתב. והנה בכל הספרים הישנים היה נדפס בגמרא יכול לא אוציא עולה עולה מחוסר זמן בגופה, כמו שהוא בת"כ. ומה שנדפס יכול שאני מרבה, הוא עפ"י הגהת הרב בה"ז. ולפי זה דברי רש"י סם תמוהים. ולריך לומר שהיה הגירסא לפני רש"י יכול שאני מרציא, וכתב רש"י דטעות הוא דהרי רישא דבריימתא דלעיל היא וא"כ אי ס"ד דמרבה אלו אין קתני בתר הכי יכול שאני אוליא אף וכו', ומוכח דבריש"א נמי הוא אוליא. והגיה רש"י עוד לפיה מ"כ דגרס' ולא אוציא, אלמא דלפי האמת הם אוליאים, וכתב עוד רש"י דבאמת היה לאוי לגרוס כמו בתו"כ, אע"פ שהעמון לא אוליא אי יכול שאני מרבה, אלא שהגרסינן שינו כך לפי שסברו דסיפא דבריימתא דלעיל היא, והך בריימתא דלעיל מרבה, וא"כ יליף כאן הלשון יכול שאני מרבה, לכן שינו גירסת התו"כ. כן נראה דעת בה"ג. אמנם הדברים המוסים, דסיפא דאי אפשר לגרוס יכול שאני מוציא, ובאמת אני מרבה אותם, דהא מיעט אותם כשנה נכונה יכול לא אוציא, ולריך לגיות בדברי רש"י בריש שאני מרבה לא גרסינן דרישא [דההיא] דלעיל היא, ול"כ ילפיק יומר הלשון יכול לא אוציא, אמנם הגרסינן דאבריימתא דלעיל היא הגיהו יכול שאני מרבה, דכיון דסיפא דלעיל היא, ילפיק הלשון יכול שאני מרבה. וכן כתב בס"מ. ובתוס' הכו דף ל"ז ע"ב כתב בענין אחר, ומה שאמתמי נראה יותר נכון.

בא) ל"ל דוד: **בב)** מכאן ועד סה"ל ליתא בכ"י: **בג)** ל"ל הגרסי (ש"מ): **בד)** גי' ש"מ וכ"ש מוציא. ועי' אות ד: **בה)** בתלמוד אחרונה (כ"י): **בו)** היא יכול הל"ש (צ"ש וב"ה בד"ה): **בז)** ל"ל משור (כתה"י ודי"ה):

בח) כאן הס"ל ומה"ד ואילו (ש"מכ"י וצ"ש): **בט)** בבעלים הם ושיירה כל"ל (ב"ש): **ל)** דלא ילפי (ש"מ): **לא)** קאמר לה (ש"ב"ש): **לב)** דשמעינן (כ"י): **לג)** חייב בששחטן שלא (כ"י): **לד)** ל"ל הא דכי (ש"מ): **לה)** בדכוותיה (ב"ש):

לו) עלו לבעלים לשם כל"ל (הגרי"ב): **לז)** ל"ל כמצותו (באה"מ):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות